

PL

PL

PL

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 14.10.2009
KOM(2009) 534 wersja ostateczna

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Kosowo^{*} - realizacja perspektywy europejskiej

---

* Zgodnie z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1244/1999.

1. CEL NINIEJSZEGO KOMUNIKATU

W strategii rozszerzenia na rok 2008 Komisja ogłosiła swój zamiar przedstawienia studium wykonalności na temat Kosowa¹. W grudniu 2008 r. Rada Europejska z zadowoleniem przyjęła wniosek Komisji dotyczący przedstawienia studium na temat sposobów ułatwienia rozwoju politycznego i społeczno-gospodarczego Kosowa. Rada przywołała pragnienie UE, aby wspomagać rozwój gospodarczy i polityczny Kosowa, jasno określając drogę ku integracji europejskiej, zgodnie z europejską perspektywą tego regionu.

Komisja opublikowała komunikat na temat Kosowa w kwietniu 2005². Komisja regularnie powiadamiała państwa członkowskie UE o sytuacji w Kosowie. Celem niniejszego komunikatu jest podsumowanie zmian, jakie nastąpiły od tamtej pory, określenie wyzwań, jakie stoją na drodze Kosowa do Europy, potwierdzenie środków, jakie kraj ten powinien podjąć, aby wyzwaniom tym sprostać, a także zaproponowanie instrumentów wspólnotowych, które pomogłyby Kosowu w rozwoju politycznym i społeczno-gospodarczym. Ponieważ perspektywa europejska Kosowa jest zbieżna z perspektywą pozostałych krajów Bałkanów Zachodnich, kontekst regionalny ma szczególne znaczenie. Kosowo musi dotrzymać kroku zmianom następującym w regionie, aby móc wspierać wzrost gospodarczy i wzmocnić stabilność polityczną. Jest to w interesie zarówno Kosowa, jak i Bałkanów Zachodnich oraz całej Unii Europejskiej.

Kosowo ogłosiło niepodległość w dniu 17 lutego 2008 r. Dotychczas niepodległość Kosowa uznały 62 kraje. Przyjęło ono również konstytucję opartą na kompleksowej propozycji dotyczącej ustalenia statusu Kosowa. Nadzór nad realizacją propozycji sprawuje międzynarodowy przedstawiciel cywilny³.

Misja ONZ w Kosowie (UNMIK) uległa przekształceniu, w dalszym ciągu obowiązuje jednak rezolucja nr 1244/99 Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych. Funkcje UNMIK obejmują monitorowanie i sprawozdawczość, ułatwianie reprezentowani Kosowa za granicą oraz dialogu Prisztina-Belgrad, a także działania związane z praktycznymi kwestiami dotyczącymi obszarów Kosowa zamieszkałych przez większość serbską⁴.

Na życzenie Zgromadzenia Ogólnego ONZ Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości opracowuje opinię doradczą na temat zgodności deklaracji niepodległości Kosowa z prawem międzynarodowym. Oczekuje się, że Trybunał wyda swoją opinię w 2010 r.

2. ZAANGAŻOWANIE UE W KOSOWIE

Państwa członkowskie UE podejmują decyzje w sprawie swoich stosunków z Kosowem zgodnie z praktyką krajową i prawem międzynarodowym. Niepodległość Kosowa uznały 22 państwa członkowskie. Brak uzgodnionego stanowiska w sprawie statusu Kosowa nie uniemożliwia znacznego zaangażowania UE w Kosowie.

---

¹ Zgodnie z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1244/1999.

² *Europejska przyszłość dla Kosowa* - COM(2005) 156 z 20.4.2005.

³ Międzynarodowy przedstawiciel cywilny podlega międzynarodowej grupie kierującej ds. Kosowa.

⁴ Sprawozdanie Sekretarza Generalnego ONZ w sprawie Misji Tymczasowej Administracji Organizacji Narodów Zjednoczonych w Kosowie (UNMIK) do wiadomości członków Rady Bezpieczeństwa, z dnia 12 czerwca 2008 r.

Unia wyznaczyła specjalnego przedstawiciela Unii Europejskiej⁵, którego zadaniem jest zapewniać doradztwo i wsparcie w zakresie procesów politycznych w Kosowie, a także zagwarantować spójność działań UE. Do Kosowa UE wysłała również największą jak dotąd misję cywilną prowadzoną w ramach EPBiO⁶. EULEX zajmuje się monitorowaniem oraz udzielaniem wsparcia i doradztwa w dziedzinie praworządności Kosowa, w szczególności policji, wymiaru sprawiedliwości i cel, a także zachowuje pewne obowiązki wykonawcze.

Kosowo uczestniczy w unijnym procesie stabilizacji i stowarzyszenia krajów Bałkanów Zachodnich. W marcu 2007 r. utworzono struktury mechanizmu monitorowania procesu stabilizacji i stowarzyszenia. Przewidują one regularny dialog na temat innowacji, rynku wewnętrznego, dobrego zarządzania, rolnictwa, gospodarki oraz infrastruktury. W partnerstwie europejskim z dnia 18 lutego 2008 r.⁷ UE określiła priorytety reform w Kosowie.

W lipcu 2008 r. Komisja zorganizowała konferencję darczyńców na rzecz Kosowa, której skutkiem były deklaracje wsparcia finansowego na kwotę 1,2 mld EUR, w tym ponad 500 mln EUR z budżetu Wspólnoty. Unia i jej państwa członkowskie zadeklarowały wsparcie w wysokości niemal 800 mln EUR. Kosowo w dalszym ciągu korzysta z pomocy finansowej WE w ramach Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej (IPA), CARDS⁸, instrumentu na rzecz stabilności oraz innych inicjatyw. Kosowo w dalszym ciągu kwalifikuje się do pomocy makrofinansowej.

3. POSTĘPY KOSOWA NA DRODZE DO EUROPY

W komunikacie *Europejska przyszłość dla Kosowa* z 2005 r. Komisja koncentruje się przede wszystkim na gospodarczych aspektach rozwoju Kosowa, rozwoju instytucjonalnym oraz kwestiach regionalnych. Od 2005 r. Kosowo poczyniło w tych obszarach pewne postępy, pozostaje jednak wiele istotnych wyzwań.

Sprawozdania okresowe Komisji na temat Kosowa od 2006 r. potwierdzają, że Kosowo poczyniło postępy w zakresie dostosowania do standardów europejskich. Prezentacja w 2008 i 2009 r. średniookresowego planu wydatków stanowiła wyraz postępu w zakresie tworzenia zrównoważonych ram fiskalnych Kosowa. W czerwcu 2009 r. Kosowo zostało członkiem Międzynarodowego Funduszu Walutowego oraz Banku Światowego. Utworzenie agencji do spraw koordynacji rozwoju oraz integracji europejskiej w 2008 r. stanowiło istotny krok w kierunku poprawy koordynacji działań darczyńców na rzecz Kosowa oraz starań kraju w zakresie integracji z UE. Kosowo angażuje się w prace nad paktem stabilizacji oraz jego przekształceniem w Radę Współpracy Regionalnej. Uczestniczy też w licznych inicjatywach w zakresie współpracy regionalnej⁹.

---

⁵ Wspólne działanie Rady 2008/123/CFSP z dnia 4 lutego 2008 r.

⁶ Wspólne działanie Rady 2008/124/CFSP z dnia 4 lutego 2008 r.

⁷ Decyzja Rady 2008/213/WE.

⁸ Pomoc Wspólnotowa na rzecz Odbudowy, Rozwoju i Stabilizacji.

⁹ Kosowo uczestniczy w Traktacie Wspólnoty Energetycznej (ETC), Umowie o europejskiej wspólnej przestrzeni lotniczej (ECAA), Obserwatorium ds. Transportu w Europie Południowo-Wschodniej (SEETO), Środkoeuropejskim Porozumieniu o Wolnym Handlu (CEFTA) oraz Europejskiej Karcie Małych Przedsiębiorstw. Przystąpiło również do Inicjatywy Europy Środkowo-Wschodniej na rzecz szerokopasmowego dostępu do internetu (ang. Broadband Southeast Europe Initiative, bSEE), Inicjatywy Elektronicznej Europy Środkowo-Wschodniej (ang. Electronic Southeast Europe Initiative, eSEE), Regionalnej Szkoły Administracji Publicznej (ang. Regional School for Public Administration), Inicjatywy Współpracy Państw Europy Południowo-Wschodniej (ang. Southeast European Cooperative

Jednak w ramach procesu zbliżania Kosowa z Unią Europejską, dostosowaniu prawodawstwa towarzyszyć musi również jego sprawne wdrożenie i egzekwowanie. Gospodarkę Kosowa charakteryzuje istnienie dużego sektora nieformalnego, a zarządzanie gospodarką, ramy prawne oraz otoczenie biznesu w dalszym ciągu są obszarami, które budzą zaniepokojenie UE. Kosowskim przedsiębiorstwom brakuje mocy eksportowych. Kosowo musi udoskonalić wydajność systemu zabezpieczenia społecznego i zakres jego obowiązywania, a także przyjąć bardziej strategiczne podejście do kwestii zatrudnienia. Kosowska administracja publiczna wciąż jest słaba. Udział Kosowa w forach regionalnych staje się coraz trudniejszy. Środkowoeuropejskie Porozumienie o Wolnym Handlu nie zdołało rozwiązać kwestii zakazu eksportu z Kosowa do Serbii oraz handlu tranzytowego z Bośnią i Hercegowiną.

4. PRZEDSTAWIENIE DZIAŁAŃ W ZAKRESIE PERSPEKTYWY EUROPEJSKIEJ KOSOWA.

Unia wielokrotnie potwierdzała, że perspektywa europejska Kosowa jest zbieżna z perspektywą pozostałych krajów regionu. W grudniu 2007 r. Rada Europejska potwierdziła, że UE jest gotowa wspierać rozwój gospodarczy i polityczny Kosowa w ramach jasno określonej perspektywy europejskiej, zgodnej z perspektywą członkostwa krajów regionu w UE. W lutym 2008 r. Rada ponownie potwierdziła swoje głębokie zaangażowanie w pełne i skuteczne wspieranie perspektywy europejskiej dla Bałkanów Zachodnich oraz wezwała Komisję do wykorzystywania instrumentów wspólnotowych na rzecz promowania rozwoju gospodarczego i politycznego, a także do udostępnienia całemu regionowi konkretnych środków, które pozwolą osiągnąć postęp w tym zakresie. W grudniu 2008 r. UE ponownie podkreśliła swą gotowość, aby wspomagać rozwój gospodarczy i polityczny Kosowa, jasno rysując drogę ku integracji europejskiej, zgodnie z europejską perspektywą tego regionu.

Region poczynił znaczące postępy w obszarze integracji europejskiej. Wszystkie kraje wynegocjowały układy o stabilizacji i stowarzyszeniu z UE. Chorwacja i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii mają status krajów kandydujących. Na życzenie Rady Komisja przygotowuje opinię w sprawie wniosku o członkostwo złożonego przez Czarnogórę. Rada otrzymała wniosek o członkostwo od Albanii. Kosowo musi dotrzymać kroku tym zmianom w interesie stabilności politycznej i wzrostu gospodarczego regionu.

W komunikacie zatytułowanym *Balkany Zachodnie: wzmocnienie perspektywy europejskiej*¹⁰ z marca 2008 r. Komisja określiła instrumenty wspólnotowe na rzecz propagowania reform demokratycznych, postępu gospodarczego i dobrych stosunków sąsiedzkich. Kosowo staje przed wieloma ważnymi wyzwaniami, w sprostaniu którym pomoc mogłyby instrumenty wspólnotowe. Korzyści, jakie Kosowo może osiągnąć dzięki tym instrumentom, zależą od postępów, jakie poczyni w zakresie reform. Kosowo musi skonsolidować swój plan integracji europejskiej, zagwarantować trwały rozwój społeczno-gospodarczy, wzmocnić zbliżenie sektorowe i konstruktywnie zaangażować się we współpracę regionalną. Unia może wesprzeć Kosowo w tych działaniach.

Komisja z zadowoleniem przyjęła fakt, że niezależnie od zróżnicowanych stanowisk państw członkowskich UE w kwestii statusu Kosowa, podejście polegające na jedności w działaniu pomimo rozbieżności stanowisk stanowi konstruktywną podstawę dla dalszego rozwoju. Zgodnie z konkluzjami Komisji Unia może uzgodnić środki mające na celu wspieranie

---

¹⁰ Initiative, SECI), dwóch regionalnych inicjatyw na rzecz ochrony środowiska (RENA i ECENA) oraz inicjatywy OECD na rzecz inwestycji (ang. Investment Compact). Lista ta nie jest wyczerpująca.
Bałkany Zachodnie: wzmocnienie perspektywy europejskiej - COM(2008)127 z 5.3.2008 r.

rozwoju politycznego i gospodarczego Kosowa bez uszczerbku dla stanowisk państw członkowskich UE w kwestii jego statusu.

5. KONSOLIDACJA PLANU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ KOSOWA

Kosowo wielokrotnie potwierdzało swoją determinację co do kontynuowania integracji europejskiej. Zbliżanie się do UE w dalszym ciągu jest motorem reform w Kosowie. W kwietniu 2008 r. Kosowo przyjęło plan integracji europejskiej. W sierpniu 2009 r. zaktualizowało swój plan działania w zakresie partnerstwa europejskiego.

Wnioski zawarte w sprawozdaniu okresowym dla Kosowa z 2009 r. potwierdzają, że przed krajem tym stoją poważne wyzwania. Kosowo musi poczynić dalsze postępy w ustanawianiu i konsolidacji praworządności, a także musi ulepszyć funkcjonowanie i niezawisłość swojego wymiaru sprawiedliwości. Konieczne jest udokumentowanie walki z korupcją, praniem pieniędzy oraz przestępczością zorganizowaną, a także przedstawienie konkretnych wyników w tym względzie. Niezbędne jest również, aby Kosowo wzmocniło potencjał, niezależność oraz profesjonalizm administracji publicznej, a także polepszyło otoczenie biznesu, w tym ramy prawne, nadzór oraz ład korporacyjny. Kosowo musi również zapewnić całkowitą przejrzystość w dziedzinie nominacji na wyższe stanowiska publiczne oraz zadbać o zgodność zamówień publicznych z kryteriami niezależności, obiektywizmu i przejrzystości. Konieczne jest, aby Kosowo opracowało trwałą politykę makroekonomiczną i fiskalną.

Kosowo musi zagwarantować sprawiedliwy i przejrzysty przebieg lokalnych wyborów, które zostały zaplanowane na listopad 2009 r. Społeczności mniejszościowe muszą zostać w pełni włączone w proces decentralizacji. Konieczna jest również poprawa ochrony Serbów i innych mniejszości, a także intensyfikacja dialogu i pojednania między społecznościami. Należy wzmocnić spójność społeczną. Kosowo musi utworzyć sprawną i skuteczną administrację publiczną. Opracowując prawodawstwo, Kosowo powinno w pełni i terminowo wykorzystać doświadczenie międzynarodowe, jakie ma do dyspozycji. W pierwszej kolejności należy zapewnić należyte wdrożenie przyjętego prawodawstwa, w tym odpowiedni podział pracowników i sprzętu. Jest istotne, aby Kosowo przyjęło konstruktywne i pragmatyczne podejście do współpracy regionalnej.

Komisja proponuje ukierunkować środki IPA na cele wspierania praworządności, reformy administracji publicznej oraz starań na rzecz poprawy otoczenia biznesu w Kosowie, w szczególności przy pomocy programów partnerskich. Rozwazde zostanie również poddana kwestia udzielenia wsparcia dla projektów infrastrukturalnych.

6. ZBLIŻANIE OBYWATELI KOSOWA DO UNII EUROPEJSKIEJ

Wiele krajów regionu poczyniło znaczące postępy w obszarze swobody przemieszczania się. W zamian za podpisanie umów o readmisji mogły one skorzystać z udogodnień płynących z zawarcia porozumień o ułatwieniach wizowych z UE. Harmonogramy liberalizacji przepisów wizowych zapewniły ważne wskazówki w kwestiach takich jak: bezpieczeństwo dokumentów, walka z przestępczością zorganizowaną, migracje i bezpieczeństwo granic. Postępy podlegają monitorowaniu i ocenie w drodze dialogu na szczeblu wyższych urzędników. Perspektywa zwolnień z obowiązku wizowego stanowiła dla tych państw silną zachętę do przeprowadzania reform. W związku z powyższym Komisja zaproponowała

zmianę stosownego rozporządzenia Rady¹¹ tak, aby obywatele Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii, Czarnogóry i Serbii uzyskali prawo do bezwizowego wjazdu na terytorium UE od stycznia 2010 r. Obywatele Albanii oraz Bośni i Hercegowiny mogliby również korzystać z takiej możliwości, gdy tylko kraje te wypełnią pozostałe wymogi.

W lipcu 2008 r. Kosowo zaczęło wydawać własne paszporty. Uproszczeniu uległa procedura ubiegania się o wizy dla obywateli Kosowa. Większość państw członkowskich UE korzysta z elastyczności, jaką zapewnia prawodawstwo UE, aby uprościć procedury wydawania wiz krótkoterminowych dla mieszkańców Kosowa.

Obywatele Kosowa muszą w większym stopniu uczestniczyć w korzyściach wynikających ze zbliżania się do UE, w tym również z możliwości bezwizowego wjazdu na terytorium UE. Jest to możliwe jedynie w przypadku, jeżeli Kosowo będzie w stanie zapewnić wdrożenie stosownych reform oraz przestrzeganie zasad i procedur, tak aby zminimalizować związane z tym zagrożenia dla bezpieczeństwa państw członkowskich UE. Punktem wyjścia dla tych reform są właściwie funkcjonujące mechanizmy readmisji. Kosowo musi dostosować swoje prawodawstwo, wzmocnić zdolność administracyjną do rozpatrywania wniosków o readmisję oraz wdrożyć skuteczną strategię reintegracyjną. Musi również zwiększyć bezpieczeństwo swoich granic, a także zabezpieczyć zarządzanie rejestrami cywilnymi oraz wydawanie dokumentów.

Komisja proponuje kontynuację zorganizowanego podejścia mającego na celu przybliżenie obywateli Kosowa do UE poprzez dialog wizowy z perspektywą ewentualnej liberalizacji obowiązku wizowego z chwilą, gdy podjęte zostaną niezbędne reformy. Na podstawie dokładnej oceny Komisja proponuje opracowanie kompleksowej strategii wspierania starań Kosowa na rzecz wypełnienia wymogów UE w zakresie liberalizacji obowiązku wizowego. Strategia ta określi poziomy referencyjne do pomiaru postępów Kosowa w kontekście dialogu wizowego i zostanie przedstawiona Radzie do celów informacyjnych.

Komisja będzie przeprowadzać regularne oceny postępów Kosowa w realizacji strategii na podstawie misji oceniających przeprowadzanych przez państwa członkowskie i ekspertów Komisji. Komisja zapewni wsparcie dla Kosowa w realizacji strategii w postaci pomocy technicznej i finansowej. Ponadto, w szerszych ramach praworządności oraz jako uzupełnienie działań misji EULEX, Komisja przeanalizuje możliwość włączenia Kosowa w inicjatywy w zakresie współpracy sądowniczej na poziomie regionalnym. Ustalenia dotyczące współpracy i włączenia Kosowa w prace agencji Europol, Eurojust oraz Frontex wymagają dalszej analizy, przy możliwym współdziałaniu misji EULEX¹².

7. UTRZYMANIE ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO KOSOWA

Stabilność społeczna i polityczna Kosowa zależy od trwałego rozwoju gospodarczego i wzmocnionej spójności społecznej. Kosowo w stosunkowo niewielkim stopniu odczuło skutki światowego kryzysu finansowego, co wynikało z jego ograniczonej integracji z rynkami światowymi. Przewiduje się jednak spadek napływów inwestycji zagranicznych oraz przekazów pieniężnych. Zgodnie z przewidywaniami poziom inwestycji publicznych ma

---

¹¹ Rozporządzenie Rady (WE) 539/2001.

¹² Europol: art. 42 Konwencji o Europolu oraz akt Rady z dnia 3 listopada 1998 r.; Eurojust: art. 26a decyzji Rady nr 2002/187/WE z późniejszymi zmianami; Frontex: art. 14 rozporządzenia Rady (WE) nr 2007/2004 ostatnio zmienionego rozporządzeniem (WE) nr 863/2007.

spaść w związku z coraz większą presją na przychody administracji rządowej. Według szacunków deficyt budżetowy Kosowa wzrośnie w 2009 r. do 7% PKB.

Kosowo musi zmierzyć się z poważnymi wyzwaniami gospodarczymi. Według Międzynarodowego Funduszu Walutowego PKB na jednego mieszkańca wynosi w Kosowie 1,726 EUR, co stanowi 6,9% średniej UE-27. Kosowo w dalszym ciągu odnotowuje znaczący deficyt w handlu towarami i usługami. Według szacunków deficyt bilansu handlowego Kosowa osiągnie w 2009 r. 43% PKB. Znacząca nierównowaga bilansu płatniczego ujawniła słabo rozwinięte zdolności produkcyjne i wskazuje na poważne słabe punkty.

Poza wdrażaniem zrównoważonej polityki makroekonomicznej Kosowo musi zająć się likwidacją ograniczeń po stronie podaży, takich jak słabość infrastruktury, niedobory energii, wysokie koszty kapitałowe i niski poziom przygotowania zawodowego pracowników. Niezwykle ważna jest poprawa konkurencyjności gospodarki Kosowa, zwiększenie produktywności i wzmocnienie sektora eksportowego.

7.1. Handel

Handel i zdolności handlowe odgrywają ogromną rolę w przyciąganiu inwestycji, stymulowaniu wzrostu i zapewnianiu rozwoju społeczno-gospodarczego. Głównym partnerem handlowym Kosowa jest UE. Na mocy autonomicznych środków handlowych WE Kosowo uzyskało wspólnotowe preferencje handlowe¹³. Preferencje te wygasną jednak z końcem 2010 r. Kosowo nie korzysta obecnie z układu o stabilizacji i stowarzyszeniu ani umowy przejściowej. Stopniowe wchodzenie w życie odnośnych układów o stabilizacji i stowarzyszeniu/umów przejściowych¹⁴ w pozostałych krajach Bałkanów Zachodnich oraz wygasanie obowiązującego aktualnie systemu preferencji spowoduje więc pogorszenie pozycji handlowej Kosowa, w ujęciu zarówno względnym, jak i bezwzględnym. Ponadto Kosowo nie może skorzystać z diagonalnej kumulacji pochodzenia pomiędzy UE a większością krajów biorących udział w procesie stabilizacji i stowarzyszenia, co ogranicza rozwój regionalnej komplementarności handlowej. Zmniejsza to również atrakcyjność Kosowa dla inwestorów zagranicznych i ogranicza zdolność kosowskich producentów do eksportu produktów do UE.

Aby Kosowo mogło w dalszym ciągu czerpać korzyści z obowiązującego obecnie systemu preferencji, system ten należałoby rozszerzyć. Rozszerzenie takie miałyby jednak charakter tymczasowy. Stosunki handlowe UE-Kosowo oparte wyłącznie na autonomicznych preferencjach handlowych nie zapewnią rzeczywistej perspektywy dla zrównoważonego długoterminowego rozwoju gospodarczego Kosowa. Perspektywę taką zapewnić może jedynie umowa handlowa zawarta między Wspólnotą Europejską a Kosowem.

Umowa handlowa zapewnia istotne korzyści zarówno dla Kosowa, jak i UE, a także ramy prawne gwarantujące stabilność i przewidywalność dla inwestorów. Ma ona również szerszy zakres, co gwarantuje dostęp do rynku jednocześnie z postępowaniem w zakresie praw własności intelektualnej, konkurencji, zgodności z normami oraz współpracy administracyjnej.

---

¹³ Rozporządzenie Rady (WE) nr 2007/2000, ostatnio zmienione rozporządzeniem Komisji (WE) 407/2008 z dnia 7 maja 2008 r.

¹⁴ Była Jugosłowiańska Republika Macedonii (układ o stabilizacji i stowarzyszeniu — kwiecień 2004 r.), Czarnogóra (umowa przejściowa — styczeń 2008 r.), Bośnia i Hercegowina (umowa przejściowa — lipiec 2008 r.) oraz Albania (układ o stabilizacji i stowarzyszeniu — kwiecień 2009 r.). Układ o stabilizacji i stowarzyszeniu z Serbią został podpisany w kwietniu 2008 r.

Perspektywa zawarcia umowy stanowić będzie istotną zachętę dla Kosowa do kontynuacji reform we wszystkich obszarach mających wpływ na rynek wewnętrzny, w tym również w dziedzinie potencjału administracyjnego. Wymaga ona również od Kosowa prowadzenia skutecznej polityki handlowej oraz zarządzania granicami. Wreszcie umowa stanowi warunek wstępny, aby Kosowo mogło uczestniczyć w diagonalnej kumulacji pochodzenia pomiędzy UE a krajami uczestniczącymi w procesie stabilizacji i stowarzyszenia.

Kosowo nie jest jeszcze gotowe do negocjowania i wdrożenia umowy handlowej. Przykładowo należy rozwinąć zdolność administracyjną do zapewnienia skutecznego wdrożenia polityki antymonopolowej oraz opracować przepisy dotyczące pomocy państwa. Jeżeli chodzi o prawa własności intelektualnej, istnieją już najważniejsze elementy przepisów dotyczących praw własności przemysłowej, jednak Kosowo musi jeszcze utworzyć potencjał administracyjny niezbędny do zapewnienia przestrzegania przepisów. Kosowo musi poczynić znaczące postępy w zakresie harmonizacji prawa w dziedzinie przepisów dotyczących praw autorskich oraz ich egzekwowania. Konieczne są również istotne postępy w zakresie struktur prawodawczych i instytucjonalnych, które mają wpływ na wymianę handlową, w tym również w zakresie kwestii sanitarnych i fitosanitarnych. Należy skutecznie stosować ramy instytucjonalne służące zapewnieniu odpowiedniej akredytacji, certyfikacji, standaryzacji i nadzoru rynku.

Komisja dokona oceny postępów Kosowa w zwiększaniu swojego potencjału i podejmowaniu reform w obszarach o największym znaczeniu dla umowy handlowej, a także określi środki, jakie Kosowo musi podjąć. Gdy Kosowo wypełni odnośne wymogi, Komisja przedstawi wytyczne negocjacyjne, aby w stosownym czasie Wspólnota mogła rozpocząć negocjacje dotyczące umowy handlowej. Aby w czasie dążenia do zawarcia umowy handlowej utrzymać obecne stosunki handlowe, Komisja przygotowuje rozszerzenie autonomicznych środków handlowych. Jako uczestnik procesu stabilizacji i stowarzyszenia Kosowo zostanie uwzględnione w rozszerzeniu paneurośródziemnomorskiej kumulacji pochodzenia na Bałkany Zachodnie w drodze Konwencji w sprawie paneurośródziemnomorskich reguł pochodzenia.

7.2. Zrównoważona polityka makroekonomiczna i fiskalna

Zrównoważone ramy makroekonomiczne i fiskalne mają ogromne znaczenie z punktu widzenia rozwoju Kosowa. Unia oraz inni darczyńcy poparli opracowanie Średnioterminowego Planu Wydatków, który wspiera realizację tego celu. Średnioterminowy Plan Wydatków stał się głównym elementem cyklu budżetowego Kosowa.

W 2008 r. Kosowo wraz z Komisją, w ścisłej współpracy z MFW, zainicjowało konsultacyjny mechanizm nadzoru budżetowego. Mechanizm ten ułatwia Kosowu przygotowanie się do sprawnej integracji z istniejącymi unijnymi ramami monitorowania ekonomicznego i fiskalnego. Kosowo musi rozwinąć potencjał w zakresie realizacji spójnej i skoordynowanej polityki makroekonomicznej i fiskalnej. Z zastrzeżeniem osiągnięcia postępów w tym względzie, Kosowo zostanie zaproszone do udziału w ramach regularnej sprawozdawczości ekonomicznej i fiskalnej ustanowionych dla Bałkanów Zachodnich oraz do przedłożenia rocznego średnioterminowego programu gospodarczego i podatkowego. Komisja w dalszym ciągu będzie udzielać Kosowu wsparcia w jego staraniach w tej dziedzinie i prowadzić regularny dialog w celu monitorowania zmian sytuacji ekonomicznej.

7.3. Rozwój sektora prywatnego

Według szacunków małe i średnie przedsiębiorstwa odpowiadają za około 40% PKB Kosowa, zapewniają 60% miejsc pracy i stanowią 99% ogółu przedsiębiorstw. MŚE odgrywają istotną rolę w zwiększaniu produktywności, innowacji i tworzeniu miejsc pracy. Sektor ten wymaga jednak większego wsparcia, aby możliwe było zapewnienie zachęt dla przedsiębiorczości oraz przekształcenie nieformalnej działalności gospodarczej w legalne przedsiębiorstwa.

Kosowo odniosłoby korzyści z udziału w programach mających na celu zwiększenie konkurencyjności swojej gospodarki, które koncentrowałyby się na wprowadzaniu nowych technologii, zwiększaniu wydajności, obniżaniu kosztów pracy i tworzeniu nowych miejsc pracy. Programy takie powinny pomóc zwiększyć przejrzystość przepisów regulujących działalność handlową, w tym licencje, zezwolenia i certyfikację, a także skuteczny i niezależny nadzór, jak również powinny oferować wsparcie inicjatyw w zakresie tworzenia sieci kontaktów.

Kosowo musi poczynić dalsze postępy w zakresie prywatyzacji. Kraj ten skorzystałby na dalszym rozwoju instytucji mikrofinansowych udzielających wsparcia małym przedsiębiorstwom w sektorach wykazujących potencjał wzrostu, takich jak rolnictwo, agroturystyka, produkcja na małą skalę oraz usługi komunalne.

Korzystne dla Kosowa byłoby również członkostwo w Europejskim Banku Odbudowy i Rozwoju oraz wyższe pożyczki z Europejskiego Banku Inwestycyjnego. Kosowskie otoczenie biznesu, w szczególności MŚP, odniosłoby korzyść ze zwiększonego udziału w odnośnych inicjatywach UE, w programie Small Business Act oraz w siódmym ramowym programie na rzecz badań, a także ściślejszego z nimi stowarzyszenia. Komisja proponuje, aby Kosowo włączyło się w działania prowadzone w ramach powyższych inicjatyw, w stosownych przypadkach przy wsparciu technicznym i finansowym, z zastrzeżeniem, że Kosowo wypełni odnośne wymogi.

7.4. Zatrudnienie i polityka społeczna

Bardzo wysokie bezrobocie w Kosowie (według szacunków ok. 40% w 2008 r.) jest poważnym obciążeniem dla gospodarki kraju. Szczególnym wyzwaniem jest bezrobocie wśród ludzi młodych, które sięga 75%. Kosowo powinno podejść do kwestii bezrobocia w sposób strategiczny, przy użyciu kombinacji uważnie dobranych środków. Należy zwiększyć potencjał urzędów pracy oraz rozwinąć współpracę z uniwersytetami i szkołami, tak aby zmniejszyć przepaść pomiędzy edukacją a miejscem pracy. Kosowo odniosłoby korzyści z wprowadzenia programów zachęt do pracy dla osób korzystających z pomocy społecznej, które są w stanie podjąć pracę.

Unia może wesprzeć Kosowo poprzez uwzględnienie go w swoich staraniach na rzecz promowania dostępu do zatrudnienia dla wszystkich, poprawy dialogu z partnerami społecznymi i społeczeństwem obywatelskim oraz lepszego ukierunkowania polityki zatrudnienia i polityki społecznej. W tym względzie Komisja przedstawi badanie na temat „Ochrony socjalnej i integracji społecznej w Kosowie”, które pomoże przygotować Kosowo do udoskonalenia koordynacji polityki zatrudnienia i polityki społecznej. Komisja proponuje

włączenie Kosowa w program Progress¹⁵, który jest otwarty dla krajów Bałkanów Zachodnich. Będzie wspierać udział Kosowa w wysiłkach na rzecz współpracy regionalnej w zakresie polityki zatrudnienia i polityki społecznej w ramach Sieci Europy Południowo-Wschodniej ds. polityki zatrudnienia i polityki społecznej (ang. South-East Europe Employment and Social Policy Network) oraz Sieci Europy Południowo-Wschodniej ds. ochrony zdrowia (ang. SEE Health Network). Komisja proponuje nawiązanie współpracy z sekretariatem Dekady na rzecz Romów w Europie (ang. Roma Decade), aby doprowadzić do stowarzyszenia kraju z tą organizacją i wesprzeć jego starania zmierzające do włączenia społeczności mniejszościowych w programy ochrony socjalnej i integracji społecznej.

7.5. Edukacja, kształcenie i badania

Mieszkańcy Kosowa są społeczeństwem młodym, w którym średnia wieku wynosi 26 lat. Około jednej trzeciej ludności nie przekracza 15 roku życia, a ponad połowa ma mniej niż 25 lat. W ciągu najbliższych pięciu lat 200 000 osób osiągnie wiek produkcyjny i wejdzie na rynek pracy. Biorąc pod uwagę bardzo wysokie bezrobocie wśród ludzi młodych, edukacja ma dla Kosowa priorytetowe znaczenie.

Kosowo musi podnieść standardy nauczania, ograniczyć odsetek uczniów przedwcześnie kończących edukację oraz zwiększyć dostępność systemu szkolnictwa. Szczególną wagę należy przyłożyć do podwyższania umiejętności nauczycieli, podwyższania poziomu istniejących placówek edukacyjnych oraz powiększania zasięgu działania szkół i szkół wyższych, aby objąć nim uczniów ze wszystkich społeczności. Kształcenie zawodowe drugiego stopnia, ustawiczne szkolenie zawodowe oraz kształcenie ustawiczne skorzystałyby na zwiększeniu nakładów finansowych. Programy nauczania powinny koncentrować się na umiejętnościach zwiększających szanse na rynku pracy.

Program Tempus będzie w dalszym ciągu wspierać reformę szkolnictwa wyższego w Kosowie. Poza Uniwersytetem w Prisztinie, projekty zaczął nadsyłać również Uniwersytet w Mitrowicy. Kosowskie uniwersytety, studenci, nauczyciele, młodzi ludzie i organizacje młodzieżowe powinni w pełni korzystać z możliwości, jakie otwierają przed nimi programy Erasmus Mundus oraz „Młodzież w działaniu”. Komisja proponuje zwiększyć nakłady w ramach IPA na program Tempus, Erasmus Mundus oraz „Młodzież w działaniu”, w stosownych przypadkach zabezpieczając przydziały, a także zwiększyć ich dostępność dla kwalifikujących się podmiotów.

Komisja zbada wraz z Kosowem możliwości i wymogi konieczne w celu włączenia kosowskich placówek edukacyjnych w niektóre działania w ramach programu „Uczenie się przez całe życie”. Komisja przeanalizuje również z Europejską Fundacją Kształcenia możliwości zintensyfikowania działań fundacji w Kosowie oraz poszerzenia wiedzy na temat działań UE związanych z edukacją. W ramach mechanizmów zapewniania jakości Komisja rozpocznie dialog z władzami Kosowa, aby pomóc w poprawie jakości programów nauczania dla wszystkich społeczności. Komisja przeanalizuje możliwości udzielenia wsparcia w zakresie utworzenia wydziału studiów europejskich na Uniwersytecie w Prisztinie.

Badania mają duże znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego Kosowa i tworzą okazję do nasilenia działań w zakresie współpracy regionalnej. Bałkany Zachodnie biorą udział w siódmym ramowym programie UE na rzecz badań. Kosowo ma prawo uczestniczyć w

---

¹⁵ Wspólnotowy program na rzecz zatrudnienia i solidarności społecznej.

programie w charakterze partnerskiego kraju współpracy międzynarodowej. Wyznaczyło punkt kontaktowy ds. siódmego ramowego programu i pracuje nad krajowym planem działania mającym na celu wzmocnienie potencjału badawczego. Zaangażowanie Kosowa w działania badawcze UE należy kontynuować i intensyfikować¹⁶.

7.6. Kultura i Europa dla Obywateli

Poszanowanie dziedzictwa kulturowego i religijnego stanowi bardzo ważny element pojednania, zaufania i stabilności. Może również w istotny sposób przyczyniać się do rozwoju społeczno-gospodarczego Kosowa. Kosowo poczyniło postępy w zakresie ochrony i odnowy dziedzictwa kulturowego i religijnego. Jego udział w procesie lublańskim oraz w pracach Komisji ds. Realizacji Odbudowy (ang. Reconstruction Implementation Commission) i Forum Technicznego ds. Dziedzictwa Kulturowego (ang. Technical Forum on Cultural Heritage) był bardzo pomocny i powinien być kontynuowany. Kosowo powinno oprzeć się na swoich inwestycjach w tej dziedzinie w ramach kompleksowej strategii rozwoju. Strategia ta powinna odzwierciedlać zaangażowanie wszystkich zainteresowanych stron, zarówno w jej opracowywanie, jak i wykonanie. Szczególną wagę należy w niej przyłożyć do rozwiązania kwestii nieuregulowanych działań w miejscach dziedzictwa kulturowego lub w ich pobliżu.

Kilka krajów Bałkanów Zachodnich uczestniczy w programach Kultura i Europa dla Obywateli (ang. Culture and Europe for Citizens). Udział w tych programach opiera się na umowach ramowych w sprawie głównych zasad regulujących udział tych krajów w programach wspólnotowych. Kosowo nie posiada obecnie takiej umowy. Jednak udział w wymienionych programach zbliży obywateli Kosowa do projektu europejskiego. W oczekiwaniu na umowę ramową działania służące wzmocnieniu zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego, gmin i podmiotów działających w dziedzinie kultury oraz ułatwiające ich współpracę z UE i partnerami regionalnymi będą wspierane za pośrednictwem IPA. Komisja przeanalizuje możliwość ułatwienia wymian kulturalnych i stypendiów poprzez rozszerzenie zakresu programu Young Cell, obecnie ograniczonego do dziedziny prawa, również na dziedzinę kultury.

8. KOLEJNY KROK W ZBLIŻENIU SEKTOROWYM

8.1. Energia

Przerwy w dostawach energii stanowią poważną przeszkodę dla wzrostu gospodarczego i zwiększenia poziomu inwestycji zagranicznych w Kosowie. Bez bezpiecznych i zrównoważonych dostaw energii rozwój gospodarczy Kosowa również będzie ograniczony.

Prywatyzacja części sektora energetycznego pozwoli zlikwidować poważne obciążenie dla budżetu Kosowa i umożliwi inwestycje w innych priorytetowych sektorach. Spowoduje to również wzrost wydajności i skuteczności dostaw energii. Aby przedsiębiorstwa energetyczne były w stanie zapewnić bezpieczniejsze i niezawodne dostawy energii, konieczna jest poprawa ścisłości należności. Prywatyzacja stanowi jednak zaledwie część rozwiązania. Kosowo musi również zwiększyć swoje zaangażowanie w struktury współpracy regionalnej w

---

¹⁶ Kosowo zostało uwzględnione w wykazie partnerskich krajów współpracy międzynarodowej załączonym do programów roboczych siódmego programu ramowego w dziedzinie badań i rozwoju technologicznego.

zakresie energii i jej produkcji, wdrożyć środki mające na celu ograniczenie zapotrzebowania na energię oraz zwiększyć wykorzystanie odnawialnych i alternatywnych źródeł energii.

Ogromne znaczenie ma dalszy udział Kosowa w Traktacie Wspólnoty Energetycznej. Kosowo musi zarówno zintensyfikować swój udział m.in. w mechanizmie rekompensat dla operatorów działających między systemami przesyłowymi oraz w mechanizmie alokacji zdolności przesyłowych, jak i rozszerzyć jego zakres. Wszystkie zainteresowane strony w regionie powinny umożliwić Kosowu korzystanie z tych mechanizmów na zasadzie równorzędnego partnera. Kosowscy dostawcy energii, organy regulacyjne i inni operatorzy muszą w pełni korzystać z istniejących struktur współpracy. Kosowo powinno mieć udział w korzyściach płynących z inicjatyw UE w dziedzinie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii. Jest to również w interesie całego regionu.

8.2. Transport

Kosowo potrzebuje pilnej modernizacji swojej infrastruktury transportowej. Kraj ten rozpoczął już kompleksowy program budowy dróg, jednakże stanowi on bardzo poważne obciążenie dla jego budżetu. Należy uruchomić alternatywne źródła finansowania. Powinno to stanowić element wyważonego podejścia, które będzie również kładło nacisk na inwestycje w koleje, jak również przewidywało środki nie tylko na budowę nowych dróg, ale też na konserwację istniejących. Kosowo powinno kontynuować starania w zakresie wdrażania Umowy o europejskiej wspólnej przestrzeni lotniczej, w tym również wspólnotowego dorobku prawnego w zakresie lotnictwa.

Celem Traktatu o Wspólnocie Transportowej jest pomoc w stopniowej transpozycji wspólnotowego dorobku prawnego w zakresie transportu przez sygnatariuszy oraz stopniowa integracja rynku regionalnego z rynkiem UE. Traktat ten ma dla Kosowa ogromne znaczenie. Wszystkie strony traktatu powinny zapewnić integrację Kosowa, aby było ono w stanie w pełni uczestniczyć w związanych z nim inicjatywach. Kosowo musi zacząć realizować harmonogram stosowania dorobku prawnego w zakresie transportu lądowego oraz odnosić korzyści płynące z przepisów dotyczących integracji rynków regionalnych.

8.3. Ochrona środowiska

Środowisko naturalne Kosowa bardzo silnie ucierpiało przez lata zanieczyszczeń i zaniedbań. Szacuje się, że kosowskie elektrownie generują 25 ton popiołu i pyłu na godzinę, co jest wynikiem 74 razy wyższym niż poziom dopuszczalny przez normy UE. Powodem do zaniepokojenia jest również gospodarka wodna. Jedynie 70% ludności ma bezpośredni dostęp do dostaw wody pitnej, a zaledwie jedna trzecia do systemów kanalizacyjnych. Poprawa stanu środowiska naturalnego w Kosowie jest niezbędna dla zapewnienia zdrowia obywateli kraju. Kosowo w dalszym ciągu czyni zadowalające postępy w transpozycji norm europejskich do prawa krajowego. Do zapewnienia odpowiedniego wdrożenia brakuje mu jednak zdolności i zasobów. Na finansowanie działań związanych z ochroną środowiska naturalnego przeznaczają się niespełna 1% budżetu Kosowa.

Kosowo korzysta z regionalnych działań ekologicznych UE, takich jak udzielana aktualnie za pośrednictwem regionalnego centrum ds. środowiska pomoc w przyjmowaniu, wdrażaniu i egzekwowaniu prawodawstwa. Bierze ono również udział w regionalnej sieci ochrony środowiska na rzecz akcesji, która wspiera Kosowo poprzez wymianę najlepszych praktyk, tworzenie potencjału administracyjnego oraz szkolenia. Komisja proponuje uzupełnić te starania m.in. przy pomocy instrumentu wspierania projektów infrastrukturalnych, aby

wesprzeć opracowywanie projektów, w realizacji których z kolei mogłoby pomóc finansowanie ze strony międzynarodowych instytucji finansowych.

9. SKUTECZNA I INTEGRACYJNA WSPÓLPRACA REGIONALNA

Współpraca regionalna stanowi najważniejszy element polityki UE w zakresie Europy Południowo-Wschodniej. Współpraca regionalna Kosowa ma ogromne znaczenie dla programu zbliżenia do UE. Dalszy udział kraju w inicjatywach współpracy regionalnej oraz jego integracja w tym zakresie ma znaczenie handlowe, ekonomiczne i polityczne.

Misja UNMIK zawarła w imieniu Kosowa szereg umów o współpracy regionalnej. Mandat przekształconej misji UNMIK uwzględnia „ułatwianie reprezentowania Kosowa za granicą”. Zdolności misji są jednak ograniczone. Kosowo powinno wypracować konstruktywne i pragmatyczne podejście w swych staraniach na rzecz nasilenia współpracy z krajami sąsiedzkimi, a także wykorzystać w sposób strategiczny dostępne mu środki. Rząd kosowski powinien wydać zestaw jasnych i kompleksowych wytycznych dla wszystkich instytucji publicznych, które byłyby spójnie stosowane na wszystkich szczeblach współpracy regionalnej. Kosowo musi w pełni uczestniczyć w nowoutworzonej Regionalnej Szkole Administracji Publicznej. Wszystkie strony odnośnych umów powinny zapewnić integrację Kosowa.

Komisja przypomina wniosek delegatury UE zgłoszony na posiedzeniu Rady Współpracy Regionalnej w Kiszyniowie w czerwcu 2009 r., w którym wszystkie zainteresowane strony zostały wezwane do przyjęcia konstruktywnego podejścia przy znajdowaniu praktycznych sposobów zapewnienia integracyjnego charakteru współpracy regionalnej w Europie Południowo-Wschodniej. Komisja zachęca wszystkie strony do znalezienia praktycznych i pragmatycznych rozwiązań i deklaruje gotowość do ułatwienia wszelkich starań w tym względzie.

10. POCZĄTEK NOWEGO ETAPU DIALOGU UE-KOSOWO

Kosowo uczestniczy w procesie stabilizacji i stowarzyszenia. Pierwsze spotkania odbyły się w 2003 r. W 2007 r. ustanowiono mechanizm monitorowania procesu stabilizacji i stowarzyszenia. Aby zaznaczyć początek nowego etapu stosunków UE-Kosowo, mechanizm monitorowania procesu stabilizacji i stowarzyszenia powinien przekształcić się we wzmocniony dialog polityczny skoncentrowany na postępach reform i współpracy.

Okazją do przedyskutowania priorytetów integracji europejskiej Kosowa powinna być sesja plenarna. Spotkania sektorowe będą wzorowane na dialogu politycznym z krajami kandydującymi i potencjalnymi krajami kandydującymi. Będą się one skupiać na planie integracji europejskiej Kosowa, tworzeniu instytucji oraz przyjmowaniu, wdrażaniu oraz egzekwowaniu norm europejskich. Zagadnienia przekrojowe, takie jak reforma administracji i sądownictwa, wymagają dogłębnych dyskusji.

Spotkania będą się odbywać zgodnie z regularnym harmonogramem, co umożliwi skuteczne przygotowanie, koordynację i monitoring realizacji zobowiązań przez Kosowo. Jest to ważne ze względu na ukierunkowanie pomocy i odzwierciedlenie wyników oceny wzajemnej. Spotkania sektorowe będą się odbywać w Prisztinie i w Brukseli, umożliwiając tym samym intensywniejszy udział służb Komisji. Aby zwiększyć zaangażowanie społeczeństwa

obywatelskiego w proces integracji, co roku odbywać się będzie spotkanie z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

Komisja proponuje przemianować proces na „Dialog dotyczący procesu stabilizacji i stowarzyszenia”.

11. LEPSZE WYKORZYSTANIE POMOCY FINANSOWEJ WE

Kosowo skorzystało ze znaczącej pomocy finansowej WE. Na konferencji darczyńców na rzecz Kosowa zorganizowanej w 2008 r. Komisja zadeklarowała wsparcie finansowe w wysokości 500 mln EUR. W latach 2007-2009 Kosowo otrzymało 359 mln EUR w ramach programu IPA. W aktualnych wieloletnich orientacyjnych ramach finansowych na lata 2010-2012 na rzecz Kosowa przewidziano kolejne 206 mln EUR. Pod bezpośrednim zarządem biura łącznikowego Komisji w Prisztinie Kosowo poczyniło znaczące postępy w realizacji IPA. Teraz musi oprzeć się na tych osiągnięciach.

Pomoc w ramach IPA musi być ukierunkowana na ograniczoną liczbę kluczowych priorytetów, które powinny być ściśle związane z europejskim programem reform w Kosowie i odzwierciedlać strategię sektorowe. Wybór projektów powinien odzwierciedlać ulepszone planowanie, określanie priorytetów i kolejności, a także lepszą koordynację z innymi darczyńcami. Możliwość włączenia innych darczyńców w zarządzanie IPA w obszarach, w których dysponują oni przewagą komparatywną, zostanie poddana analizie. Zgodnie z ustaleniami konferencji darczyńców należy wzmocnić odpowiedzialność Kosowa za projekty IPA.

Współpraca transgraniczna w ramach komponentu II programu IPA może wnieść duży wkład w pojednanie i stosunki dobrosąsiedzkie. Ponadto podejście „uczenie się przez działanie” obowiązujące we współpracy transgranicznej przyczyniłoby się do rozwoju lokalnego potencjału. Komisja uważa, że stopniowa mobilizacja komponentu II programu IPA na rzecz Kosowa następuje w odpowiednim momencie i jest właściwa.

12. WNIOSKI I ZALECENIA

Rada Europejska wielokrotnie potwierdzała, że perspektywa europejska Kosowa jest zbieżna z perspektywą pozostałych krajów Bałkanów Zachodnich. W niniejszym komunikacie określono instrumenty wspólnotowe, które Unia może wykorzystać w celu promowania rozwoju politycznego i społeczno-gospodarczego Kosowa. Kosowo osiągnęło pewien poziom stabilności politycznej, niestety kwestia bezpieczeństwa jest wciąż niepewna. Kosowo nie może zostawać w tyle, gdy region Bałkanów Zachodnich podąża w kierunku UE.

Stanowiska państw członkowskich UE w kwestii niepodległości Kosowa są zróżnicowane. Nie powinno to jednak stać na przeszkodzie znaczącemu postępowi w stosunkach UE-Kosowo. Podejście polegające na jedności w działaniu pomimo rozbieżności stanowisk sprawdza się i należy je wzmacniać. Bez uszczerbku dla statusu Kosowa Komisja proponuje podjęcie przez UE szeregu praktycznych kroków, które mają na celu zapewnienie dalszych postępów Kosowa w zbliżaniu się do Europy. W miarę postępów Kosowa we wdrażaniu planu integracji europejskiej, Komisja proponuje:

- kontynuację zorganizowanego podejścia mającego na celu przybliżenie obywateli Kosowa do UE poprzez dialog wizowy z perspektywą ewentualnej liberalizacji obowiązku wizowego z chwilą, gdy podjęte zostaną niezbędne reformy.
- rozszerzenie autonomicznych środków handlowych, a gdy Kosowo wypełni odnośne wymogi, w stosownym czasie przedstawienie wytycznych negocjacyjnych dotyczących umowy handlowej;
- po zawarciu umowy handlowej ułatwienie uczestnictwa Kosowa w paneurośroziemnomorskiej kumulacji pochodzenia;
- stopniową integrację Kosowa w ramach monitorowania ekonomicznego i fiskalnego ustanowionych dla Bałkanów Zachodnich;
- zbadanie możliwości zawarcia z Kosowem umowy ramowej w sprawie głównych zasad udziału w programach wspólnotowych, a na tej podstawie przygotowanie wytycznych negocjacyjnych;
- wzmocnienie i pogłębienie udziału Kosowa w procesie stabilizacji i stowarzyszenia poprzez ustanowienie regularnego dialogu dotyczącego procesu stabilizacji i stowarzyszenia;
- stopniowe aktywowanie komponentu współpracy transgranicznej programu IPA (komponent II) na rzecz Kosowa.

Komisja zobowiązuje się wspierać powyższe inicjatywy poprzez pomoc finansową i techniczną.